

následkom devalvácie 80 zl. 57 $\frac{1}{3}$ kr., Anny Maršovskej kedysi 400 zl., teraz 98 zl. 45 $\frac{4}{5}$ kr., Ďura Vaclavika 100 zl. a pre kaplána Andreja Halászyho (rajeckého farára) 200 zl. — Farárov provent v nemovitostach obnáša: v Predmieri rola v *dolnom poli* pod 25 prešp. meríc, na *Dieloch* pod 2 p. m., v *Kopani* pod 5 p. m., *pred mostom* pod 5 p. m., v *Rekách* pod 16 p. m., na *zahrade* pod 5 p. m., v *hornom poli* pod 7 p. m., na *Hradnej* pod 3 p. m., pri predmierskom hornom mlyne pod 1 $\frac{1}{2}$ p. m., nad Jablonovým pod 8 p. m., pod *Kruhom* pod 4 p. m., na Hvoznicom chotáre za Váhom pod 10 p. m., jedna lúka, vydelená z obecnych lúk, spoločná paša s občanmi a v Hrabovém rola *Niva* pod 7 $\frac{1}{2}$ p. m.

Konškripcia trenčianskeho archidiakonátu z r. 1802 v nitrianskom biskupskom archíve nachodiaca sa ohľadom predmierskej fary obsahuje toto: „In matre a colonialibus 23 per metr. poson. 3. tritici percipit 69. metr. poson. à fl. 1 kr. 45 assumendo insimul 120 fl. 45 kr. — Inquilini No 23. aut unius diei labore aut in locum huius 3 kros insimul 1 fl.“ Tu teda sessionálni poddaní nepomerne mnoho vysluhovali naproti želiarom.

Kedysi v Predmieri jestvujúcej školy rektorom (r. 1609) bol Matej Platani.

Farský dom bol r. 1770 na útraty patronátu vystavený.

Podivín.

Novella.

(Dokončenie.)

Vži sa, milá čitateľka, do krásneho jarného večera, keď myslíme že v hrovej tichosti príroda spí. O ona nespí, ona bdie aj v noci, vedúc tajuplný rozhovor s duchom a srdcom našim. Či neozve sa tajuplným hlasom srdce naše v takýto večer, keď zloziac ruky zahladíme sa na tú svetielkami posiatu oblohu, na ten jasný sa mesiac, ktorý majestátne tróni si, hľadiac do tej tichúcej a predsa mnohomluvnej prírody, a keď ešte zblížime sa k špliechotajúcemu potoku: tento cit nedá sa vysloviť, ani opísať, on musí sa pocítiť. Ale či ho každý pocítiť vie, a či je veľa tých, čo tomuto hovoru rozumejú? Nešťastní najviac vedú hovor s driemajúcou prírodou, ale aj šťastní radi túlia sa k nej.

V takýto malebný večer sedia si v záhrade dvaja šťastní manželia; muž majú ruky zložené v lone, nohy vystreté, preložené krížom, hlavu obrátenú k oblohe — akoby sa modlil; žienka pri ňom, hlava jej sklonená na mužovom pleci, ruky zložené tiež ako k modlitbe — a možno že sa aj modlili —, oni bdiac snili o minulosti zamieňanej tu i tam zármutkom, snili o blaženej prítomnosti.

Z blízkeho domu zavznívali zvuky píana, sprevádzané milým spevom jedinej jích dcéry Maríny.

„Zas tá jej obľúbená pieseň; počuješ, Palko?“

„Počujem, počujem, ale srdce mi je takým pocitom preplnené, že ťažko prehovoríť. Pozoruj, ako tichúčko začína ona: „Zaspievalo vtáča“ — a pozoruj, aký dôkaz položí na slová: „Čo komu súdené —“; aká je to nebeská pravda v tejto piesni! Však ver', duša moja?“

„Ba veru pravda, Palko môj. To splnilo sa aj na nás. Číby som bola kedy pomyslela, že ja budem tvojou, a k tomu takou šťastnou, blaženou ženou? Bože, ako plynú tie časy, keď si pomyslím, že naša Marienka už v šesťnástom roku, a udalosti pred šesťnástimi rokami sú tak živé v pamäti mojej, že zdá sa mi akoby to všetko bolo krátkym snom jednej noci.“

„Ale niet zášti medzi tými spomienkami, však ver' nie, dušička?“ hovoriac toto privinul si milovanú ženu k srdcu bozkávajú ju vrelo.

Zášť? A naproti komu, drahý môj?! Nuž veď vieš, že o dva mesiace príde konečne Horský domov?“ No a naproti nemu mám chovať zášť? Počuj! ešte spieva naša dcéra: „Čo komu súdené, veru ho neminie.“ Ó, Palko môj drahý, odpustila som mu ešte vtedy, keď srdce moje bilo zaňho, a keď myslela som, že nikdy nebude za druhého biť, no a teraz. po toľkých rokoch, mala bych budiť staré hriechy? Nikdy, nikdy! Keby len bol inakší, ja by mu bola takou dobrou priateľkou, ako si mu ty priateľom, ale tak zdá sa mi, že bude aj teraz taký, ba snáď ešte horší, mrzutejší!“

„Ach, pochybujem, duša moja; keď bol pred štyrma rokami dona, bodlo ho to, že si sa ani len neukázala, ba ani len našu Marienku.“

„Ja som to neurobila zo zlého úmyslu; viediac, že ženské nenávidí, uznala som za dobré neukázať sa mu. Prišiel po prvý raz domov, čo som tvojou ženou, bavil sa tak krátko, nuž nebolo možno sblížiť sa mu, a Marienku som mu schválne neukázala; vieš, aká bola pred štyrma rokami? Nebol by sa jej striasol.“

„Viem, že dobre mienila si, on si to ale vykladal tak, že ho nechceš vidieť.“

„Ach, Bože! ani kvapôčky hnevu, ani zášti niet vo mne, veď to ty najlepšie vieš; ani vtedy nezanevrela som hnevom naproti nemu, keď pokladala som sa za tú najnešťastnejšiu, keď plány matkine sa potrhali, ktorými by sme skoro oba, totiž Gustáv a ja, boli padli v obeť. To bolo pre mňa najhroznejším, keď soznala matka svoje tajnostkovanie s tetkou Gustávovou a učiteľom; chudinka, tá dobrá matka!“

„Vidíš, Málka moja, od tvojej matky to bolo najväčšou chybou, a ty — —“

„Prosím ťa, Palko, neodsudzuj ju v hrobe, ona sa sama prísne súdila; ja som jej odpustila, lebo ona aj tu hľadela len môj blahobyť, ona myslela: keď budem bohatou, nuž musím byť aj šťastnou; ona lásku nikdy nepoznala, nuž aj svojej dcére hľadela len bohatstvo, ona aspoň tyranský spôsob nútenia u mňa nepoužila,

kdežto ona bola strašným spôsobom donútená vydať sa vtedy, keď ešte nemala ani pochopu o tom, čo je vydaj, a tak odpust jej aj ty, veď sa už chudinka rozsypala; tak sa mínajú jedna za druhou, už aj tetka Horského tam.“

„No, dost o tom, Málíka moja, nebuď smutná, rozvesel sa, príde náš podivín a musíte sa spriatelíť, lebo táto jeho zahrada by nám schádzala, ktorá nám toľkého pôžitku poskytovala.“

„Bolo to veru primnoho od Horského nechať nám ju toľké roky k voľnému užívaniu. Len ako sa mu odmeníme.“

Ruka v ruke kráčať si šťastný pár do blízkeho domu, a milá čitateľka už vie, kto sú, a myslí: „aký to skok! a ako sa to všetko zvrťlo.“ Hia, veru tie rôčky letia. —

Volba kontrollora vypadla v Dubovského v prospech, pravda nie bez ťažkosti; ináč to ale neide. Dubovský držal slovo: po voľbe dost skoro oženil sa s Málíkou Skalických; jich život bol samá blaženosť, lebo bol založený na základe obaľovnej, bezžistnej lásky a úcty; jich manželské blaho doplnila jediná kvetúca, zdarilá dcéra Marína.

Horský len jediný raz bol doma od tých rokov, a síce pred štyrma rokami, aj to len za dva dni, a zase odišiel. Dubovský vytýkal mu viac ráz v listoch chladnosť k svojetí, a že lne k cudzine; no on to upieral, až konečne písal pred pár dňami svojmu priateľovi, že jeho pevným predsevzatím je ísť domov a tam zostať navždy. —

„Už som vás mala ísť hľadať,“ sloví v otvorených dverach Dubovských Marienka, krásna ako polo rozvitá ruža, a roztvoriac náručie, zľúbala drahých rodičov.

„Ešte by sme ani neboli prišli, ale si prestala hrať,“ hovorí otec!

„No poď, otecko, zahrám ti ešte i „Dobrá noc!“

„Dnes už nie, dieťa moje; však svitne ráno.“

„Ej, svitne, svitne,“ pretrhne ho dcéra, „veď nám svitá, otec môj drahý, každý deň, len nášmu národu dako svať nechce!“

„Len trpelivosť, dieťa moje; „čo sa vlečie, neutečie,“ čo by sa ešte tisíc a tisíc ráz zamračilo Slovákom, ono raz predsa svitne!“

„Ach, otecko môj, keď je teraz väčšina mužov ľahostajných k svätej veci; chabnú mladé mužné ramená, staré stĺpy sa vyvracajú, podtínané neúprosnou smrťou, a národu slabá nádeja svieta do budúcnosti. Aj tento tvoj zbožňovaný priateľ Horský pretúla celý život v cudzine, na miesto čo by mal tu doma kriesiť dremajúci ľud k osvete a činom!“

„Je to, pravda, kus chyba od neho,“ prerečie matka, „že si nevie oblúbiť domovinu; no ale ešte dá sa všetko napraviť; on je aj v cudzine čistý, zachovalý charakter. To si mohla vyrozumieť z jeho listov, keď nám jich otec prečítuje.“

„Ozaj, otecko, mám sa ti vyspovedať z jedného hriechu!“

„Len von s ním, a ja dám rozhrešenie,“ povie matka.

„Čítala som posledný list Horského, ktorý ležal otvorený na tvojom písacom stole, otecko!“

„No, a čo povieš na jeho obsah?“ pýtali sa od razu rodičia.

„Hm! Čo poviem? Nuž že aj v tomto jeho poslednom liste dokazuje, že je ešte vždy podivínom, ako ho vy zväčša menujete.“

„A čo je tam podivínskeho? zpytuje sa otec.

„Všetko. Kto to kedy slýchal! Prv pošle svojho priateľa, a len potom príde sám; a prečo ťa tak dôrazne prosí, aby si ho nena-
vštilil dotedy, kým on sám domov nepríde? Jeho priateľ že žiada
si samotú, to nepochopujem; kto vie, či aj ten nebude takým po-
divínom ako Horský — —, no ale, Marína, ty mlč!“ Dievča udurolo
sa nežne po perniach. Mne pri všetkom svojom podivíntve pone-
cháva park k užívaniu. Ale ja však nepôjdem, mamička! Ešte
bych sa mohla sísť s tým cudzím pánom.

„Ty by si sa mohla aj s Horským sísť,“ povie otec, „ani by
si nevedela či je to on, keď ho neznáš len hen z obrazu,“ a uká-
zal pri tom nad písací stôl, kde visel obraz Horského.

„Otecko, z tohto obrazu by som ho poznala bárs kde, ale ja
mu budem vyhýbať ako zlému duchu!“

„Neviem prečo!“

„Ach, také čudo, čo ani na ženské hľadeť nechce, akoby sme
boly dáke nestvory!“

„Marienka! či je to tam na tom obraze čudo? Rada si ty po-
stojíš pri ňom, a tu i tu urobíš poznámku — —“

„Ale, otecko!“ — a pri tom rukou zapchávala ústa otcove —
„už ti nikdy nič nepoviem!“

„No, veď som to len ja,“ ozve sa matka, „a tvoju poznámku
dávno viem, totiž že je krásny muž, a to mu veru nik neodopre,
lebo 37-ročný mužský tak krásny, to je zriedkavosť.“

„A či je vskutku taký aj v živote?“ zpytuje sa Marienka.

„Veru taký bol pred štyrma rokami, keď bol tu, a tento obraz,
ako vieš, poslal pred rokom, keď sme mu aj my poslali náš ro-
diinný obraz, na ktorý písal mi v liste: „Ešte na žiadne dievča
nehľadel som za tolko, ako na tvoju dcéru!“

„Ach, Bože! Ja prešťastná,“ hovorí posmeškom Marienka.

„Deti, ale my sme pri rozprávke pozabudli, že máme ísť aj
spať,“ hovorí otec, a s tým odobrali sa na odpočinok.

Marienka nemohla spať; otvoriac okno, hľadela do blízkej
krásnej zahrady, do svojho raja, ako ju ona menovala. Krásne vy-
nimala sa pri svetle mesiaca; obdivujúc ju dumala v sebe: „Ne-
budem sa už dlho v tebe prechodiť, rozmýšľať v samote o milej
besiedke; on príde skoro, a nenávidí ženské...“ Zavrela okno,
lahla si, ale dlho, dlho nemohla zaspáť. Ráno bolo slnko vysoko,
keď matka prišla ju zobudiť:

„Čo je to, Marienka, že ty tak dlho spíš? Ty, čo tak rada
obdivuješ východ slnca, a ranný spev vtáčkov; obávala som sa,
že ti snáď niečo, a preto prišla som ťa zobudiť. Pováž, je už 7
hodín, vstaň, nie je to zdravé tak dlho spať!“

„Marienka pretrúc si oči, hovorila: Odpusť, mamička, večer
nemohla som dlho zaspáť,“ pritom vyskočila ako srnka z postele,
a o chvíľku bola ako vrtielka po dome. Na dvore bolo zapriahnuté

do voza, otec odchádzal do susedného mesta v úradnej záležitosti, a pobozkajúc ženu a dcéru vyskočil na ľahkú bryčku, matka s dcérov dívaly sa, kým jim nezmizol z očí.

„No, mamička, teraz musím sama raňajkovať ako sirota, to mi za trest, že som bola lenivá.“

V tom bolo zaklopané na dvere a dnu vstúpil Mišo, starý, verný sluha Horského.

„Čože nám tak za rána nesiete, dobrý Miško?“ zpytuje sa ho pani Dubovská.

„Len ticho, milostpani, šibol som len cez záhradu, aby som vám vyklebetil príchod nášho hosta. Ach, je vám to za chlapa, milostpani! akoby môjmu pánovi z oka vypadol, a dobrý, cele ako môj pán, len neviem prečo nechce nikoho k sebe pripustiť, až kým ten môj opravdový pán nepríde, hahaha!“ šuchrajúc si ruky usmieval sa naradovaný Mišo.

„Aká radosť vám žiari z celej tváre, Miško,“ hovorí Marienka, „čože až potom budete robiť, keď vám pán príde?“

„Už ani vtedy nebudem mať väčšiu radosť. Jaj, tento môj dobrý pán, či mám povedať host. Ale ráčte si pomysleť, milostpani, že môj pán naložil hostovi, aby som sa staral o gazdinu, nuž ja neviem či tá bude smieť sukňu nosiť.“

„No len zariadte všetko tak, ako vám to host v mene vášho pána káže, viete, že pán váš žiada poslušnosť.“

„Ruky ľúbam, milostpani a slečinka!“ odchádzal Mišo.

„Dobré stvorenie tento starý Mišo, však veru mamička? Či ja ozaj do tej záhrady budem môcť chodiť, čo myslíš, mamička?“

„Dieťa moje, to predsa neide samotnej, a ja nestihnem za každým s tebou!“

„Ale, mamička, či počestnosť srdca je nie viac, ako ten najprísnejší dozor? Pováž, mamička moja, že v tej záhrade hoc kde dá sa ukryť pred tým cudzincom. Veď keď príde Horský, aj tak do nej nevkročím, lebo ja mám taký dáký strach pred tým človekom.“

„No, ale dnes predsa nejdi!“

„Dobre, poslúchnem ťa, nepôjdem dnes, ale zajtrá včas, veľmi včas, kým ten bude ešte spať.“

Pred večerom prišiel otec; matka s dcérou ihneď vyrozprávaly udalosti dňa. „A pomysli si, otecko, dnes nebola som v záhrade; mamička mi odoprela dnes ťa ísť.“

„No, no, no, veď pôjdeš zajtrá; neboj sa, budeš chodiť, veď máš tam starého Mišu a kto vie, či sa ten cudzí pán aj v záhrade ukáže. Keby len čo skorej prišiel Gustáv, tak ho čakám ako vlastného brata!“

„A ja zase naopak, otecko; ja sa toho jeho príchodu dákosi bojím.“

„Hahaha!“ smeje sa matka, „neviem prečo; veď je to samé dobrotisko!“

„Len musíš sa tak chovať k nemu, Marienka moja, ako sme

ti to už s mamičkou riekli. Neviem, nakoľko sa zmenila jeho povaha, a či sa vôbec dačo zmenila.“

„Ba veru zmenila,“ sloví pani Dubovská. „Mišo hovoril, že tento hosť v mene Gustávovom nariadil hľadať gazdinu.“

„Brávo! To ti hovoril Mišo? No, to je dobrý znak. Už teraz mám nádej, že sa aj vy spriatelíte s ním. Ozaj, či toho jeho hosťa nebolo vidno po záhrade chodiť?“

„Ja som veru bola zaujatá, nuž som sa ani neobzrela; skorej azdaj Marienka?“

„Marienka sa trochu zarumenila, hovoriac: „Len od chrbta, keď sa shováral s Mišom.“

„No, či je veľký, či malý a či stredný?“ žartujúc zpytuje sa otec.

„Veru, o vela vyšší, než ty, otecko!“

„Či je počerný, či belavý, či ryšavý a či aký?“

„Ale, otecko, nepokúšaj ma. Či to možno poznať z nášho okna? Ja nič viac neviem, len to, čo som riekla.“

Matka jich pretrhla v rozhovore, volajúc k večeri. Ešte dlho besedovala o všeličom naša šťastná rodinka, až konečne všetko rozišlo sa oddať sa v náručie tichému spánku.

Či aj Marienka? Ó, táto nie, táto mladá snilka rada dumala vo večernom tichu, alebo prejavovala city svoje pri obľúbenom piane. Aj teraz sedí pri ňom, a div, ona nehrá trávnicu, ale Bethovenove sonaty, a s akým citom jich hrá! Ona v nich k niekomu hovorí. Cez otvorené okno ľahko ovieval tichý vetriček jej ružové líca. Vstala od piana, dívajúc sa oknom na mesiac, ako tento koketujúc skrýva sa za obláčik, a zase vykukne; obzrela sa do susedovej záhrady, a vidí vysokú čiernu postavu, obrátenú k jich domu. Videla dobre, lebo práve vykukol mesiac zpoza oblaka a osvietil celú záhradu, videla, ako má ruky na kríž zložené a ako uprene hľadí k otvorenému oknu. Ako ho Marienka zazrela, hrmotom zavrela okno, chytro sa vyzliekla a skočila do postele. Ale či spala? Spala i nespala, dosť na tom, že ráno o štvrtej hodine prechodila sa už v svojej obľúbenej záhrade.

V ľahúčkom, modrom rannom odeve, v širokom klobúku na hlave, na ruke vkusný košíček, takto sotva zeme sa dotýkajúc, vznášala ako Víla, nepravidelné dýchanie prezradzovalo, že je rozochvená. Obzerala sa na všetky strany, no všade tichosť, iba vtáčiky šveholili svoju rannú pieseň, kvietočky a stromky hnané teplým vetričkom, kyvkali jej dobré ráno.

Sadla si do známej besiedky, videla tam roztrhané porozhadzované papiere, z čoho súdila, že cudzí pán musel včera tu byť — zrazu počuje kroky — ale kroky ťažké a nemotorné, ona sa trhla a chcela utiecť, ale v tom počula zakašľať, poznala Mišov chriplavý hlas, sadla si, Mišo ju nájduť, tlapol dlaniami od radosti: Víťam ponížene, krásna slečinka, dobre že ste ráčili prísť, už sa ma včera ten môj pán zpytoval, že či vraj nechodíte každý deň sem — nuž som ja veru vyšiel s pravdou a povedal som, že veru chodíte, a že neviem čo je za príčina, že ste včera neboli. To vám

je dobrota, driečny a švárny ako len môj pán, celý celučičký taký. Som mu povedal, slečinka, že ste vy anjel, a — —

„A načo ste mu to riekol?“

„Prišlo mi to tak vhod. Pán shováral sa so záhradníkom, obdivoval kvety, nuž náš záhradník vyrukuje šelmovsky, že ešte jeden kvet jesto v tejto záhrade, ale ten vraj odchádza a prichádza, a v tom ukázal na váš dom, hovoriac: tam hen z toho domu, slečna pána Dubovského, nuž som sa na to ohlásil, že ste vy nie kvet, ale anjel.“

„No, to ste nepravdu hovoril; a ak som naopak čertom?“

„Hahaha, slečinka, Pán Boh takto nezobrazil čertov!“

„Ba často, Miško, aby nimi potrestal zlých mužov!“

„A akby takého čertíka dostal práve dobrý?“ škrabe sa za uchom Mišo.

„Pri dobrom mužovi musí sa aj čert na anjela zmeniť,“ smiala sa Marienka. „Ale dosť o tom; spí ešte ten pán, Miško?“

Ba že spí, a to tak, akoby si bol len teraz lahol; preňho môžete ešte aj za tri hodiny tuná chodiť, a či sa nechcete s nim sísť?“

„Bože uchovaj, ani za svet! ináč by som viac nesmela prísť do tejto záhrady! Ale, Miško, ako že je s jahodami, či nie sú ešte zralé?“

„Nech sa líbi ísť pozreť, anjeli,“ a urobil komický kompliment šelmovský Mišo.

Marienka pohrozila mu žartovne prstom, hopkajúc po chodníčkoch k jahodám ako srnka. Medzi jahodami chodiac, obzerala popod lístočky, či niečo zralých. Zrazu počuje hrmot okna. Trhnúc sebou obzre sa, a koho vidí? Cudzého pána, ako si otváral okno. Sklopila oči k zemi a postojac ešte troška medzi jahodami, utekala preč, nebola by sa obzrela ani za svet. Pri zahradných dvierkach stál Mišo.

„No, už tak skoro preč, slečinka? — ráčte pozdejšie prísť, až kus rosa obschne.“

„Nie! neprídem, Miško, s Bohom!“

„Čože je taká sdesená?“ húta v sebe Mišo. „Hm, hm, azdaj len ten môj pán nebol ešte v záhrade — — idem ja pozreť hore. Prídúc ku dverom počul kroky. Vedel, že je už pán hore, a vnúdu dnu usmieval sa šelmovsky.“

„Mišo! Čože máš za ľubom? Vidím, že dačo chceš povedať.“

„Či milostpán ešte dnes nebol v záhrade?“

„Nie; a prečo sa ma opytuješ?“

„Nuž, že mi môj anjeli uletel aj bez krýdel a zdal sa mi dáky splašeným!“

„Aha, to tá tvoja anjelská Marienka, pána Dubovského dcéra. Ale veď to má byť ešte len dieťa, Mišo?“

„Áno! A milostpán, by sa mu výborne hodil za pestúňku,“ žmurknúc kývnul hlavou Mišo.

„No, len nežartuj mnoho, môj verný drahý Mišo, aby si mô plán nevyblaptal; vieš, že žiadam prísne mlčanie.“

„Veď keby to len tak dlho netrvalo; ale dva mesiace ja nestojím dobre za seba!“

„No, no, Miško, veď jich mi hodne skrátime, len trpezlivosť a — mlčanlivosť!“

„Ozaj, slečna mi riekla, že keby sa tu v zahrade s vami zišla, žeby nikdy viac sem neprišla.“

„Tu ho máte, a kázala ti, aby si to mne vyzradil?“

„Nekázala, ale keď, hm —“

„Ale keď hm — keď hm, som ja starý klebetavý Mišo! Veď ja viem, že si jej už aj moju osobu predstavil, že si mi už všetko pokazil.“

„Čo všetko vyklebetím, ale to nie, a ráčite sa presvedčiť.“

„No dobre, Miško, dobre, verím ti; ty len tvojmu pánovi sdelíš tajnosti, však ver'! No a ľúto by ti bolo, keby ten tvoj anjeličik viac do zahrady neprišiel?“

„Veru by mi bolo; veď len počkajte, až ju uvidíte, ale viem, že sa tá voda vo vašich žilách zmení na horúcu krev!“

Nevedel nevinný Mišo, keď toto hovoril, že už prúdila krev, nie voda v žilách jeho pána.

„A teraz choď k zahradníkovi, nech uvije skvostnú kytku, hovorím skvostnú, nech nelutuje cudzokrajné kvety zo sklenníka a ty ju potom zanesieš milostpanej Dubovskej s mojou úctou.“

Keď bol Mišo za dvermi, vyskočil silou mladíka, udrel sa po sáre: „Bude dač, Mišo, dá Pán Boh dožijem sa žiadanej radosti! Kytku pani matke? aha, rozumiem, prvý stupeň, aby sa ľahšie mohol dostať k deére. Ach, daj to Bože!“ A starký vážne složil ruky. „Vyrovná sa starý dlh aj starý hriech; zahraj len kus komediu, Mišo, na staré kolená, len si sa všetko dobre skončí.“

„Pán zahradník, kytku viť! Ale skvostnú, z najvzácnejších kvetov.“

„Dobre, dobre, Miško; ale čo povie pán, keď príde, že ten jeho hosť tak gazduje?“

„To nech si on odpovie za to, mi budeme konať čo nám tento rozkáže.“

„A či smiem vedieť, komu tá kytku bude, Miško?“

„Prečo nie, ten pán mi to nezakázal povedať; nuž panej Dubovskej.“

„Panej, a nie slečne?“ zpytuje sa zadivený zahradník.

„Ih, aký ste vy to, pán zahradník, veď viete, že sa to pri matke začína, veď ste azdaj aj vy boli dakedy mladý?“

„Hia, Miško môj, človek na starosť zabudne na šalby mladosti. Ja som už len zvedavý na toho nášho pána, musí to byť dobrý človek, keď svojmu priateľovi dovolí takto tuná hospodáriť.“

„Veru to len taký bohatý pán môže, ako je môj,“ s hrdosťou odpovedal Mišo; „náš pán je tomuto vo všetkom podobný, akoby ste toho videl, toho počul a —“

„No veď vám verím, Miško; vy ste sa uňho zostarel, kdežto som ho ja ešte ani nevidel; som, ako viete, len dva roky tuná zahradníkom. Čo ma ale mrzí, Miško, je to, že si pustil čapa do

zahrady, veru až uvidíš slečnu hen ztade," ukázal pritom na dom Dubovských, „neviem, či bude za radou nášho pánovou čakať.“

„Bár by sa šibol do nej ešte dnes, až po samé uši!“

„Ale, Miško, či tak prajete vášmu pánovi?“

„Tak ja tomu, sedentisícsedemstosedemdesiatsedem!“ hrešil žartovne kujonský Mišo.

Zahradník ho akosi podozrive obzrel. Keď bola kytka hotová, Mišo chcel letieť s ňou, ale zahradník nedal mu ju ani do ruky, hovoriac:

„Prv musí povedať pán, či je s ňou spokojný.“

Mišo vyhodil mrzute spodnou pernou a šli spolu k pánovi.

„Ráči byť, vaša milosť, spokojná?“ sloví zahradník.

„Úplne, pán zahradník; vy ste umelec!“ hovoril, obdivujúc kytku.

Mišo stál už v uniforme, čakajúc len na komando. Keď vzdialil sa zahradník, pristúpil pán k Mišovi, hovoriac:

„Pália ťa už podošvy, však ver', Mišo? No nech ťa len ten tvoj jazyk nepáli, netrep do sveta nesmysle, daj si pozor na reči, no a teraz choď, už vieš kde a čo máš povedať, potom ma nechaj na pokoji, bolí ma hlava, dnes nepôjdem do zahrady.“

„A čoby ma starého šedivého všetky strigy na tokajský vrch odniesly, videl ju, videl ju,“ prikyvoval si Mišo v svojom rozhovore, poskakujúc od radosti. Prijdúc do Dubovských, nenašiel iba Marienku v izbe, táto šila, keď vošiel s poklonou Mišo, dávajúc Marienke kytku so slovami, že to milosťpanej pán Jedlovský posielajú.

„Miško, vyrýdte srdečnú vďaku a úctu v mamičkinom mene pánu Jedlovskému.“

„Ozaj, slečinka, dnes sa môžete svobodne baviť v zahrade, pán je chorý, bolí ho hlava a preto nepôjde celý deň do zahrady.“ S tým Mišo odišiel.

Marienka obzerala pozorne kytku, našla v nej navštívenku s menom: Gustáv Jedlovský, ingénieur. „Aj to Gustáv?“ dumala Marienka.

„Otecko, pozri, ako vyznačil Jedlovský mamičku. Mišo hovoril, že je jeho pán chorý.“

V tom vstúpila dnu matka.

„Ach, vitaj, mamička; pozri, pozri, to je tvoje!“

„Ba hádam tvoje!“

„Ach nie, to tebe posielal pán Jedlovský.“

„No a nedal sa ohlásif, že príde?“

„Nič nehovoril Mišo; ale navštívenku tu máš, tá bola v kytke.“

„Škoda, že som nebola doma, bola by sa Miša dačo mala zpytať.“

„Ale ja pôjdem k nemu,“ hovorí otec, „veď ho azda nezjem.“

„Ach nerob to, duša,“ prosí ho žienka, „keď ťa o to požiadal Horský, aby si nešiel k nemu, až kým on domov nepríde. Môže sa aj náhodou stať, že sa sídite, ale nechoď! Veď to skoro prejde ten čas a Gustáv príde domov. Každá tajnosť má svoju príčinu a do toho sa nevtierajme,“ hovorila Dubovská, odchádzajúc do kuchyne.

„Marienka,“ chytil otec okolo hrdla svoju milú dcéru, „či budeš aj ty taká, až sa dakedy vydáš, ako tvoja matka?“

„Ja sa nikdy nevydám, otecko môj.“

„No, no, no, predsa sa začervená moja milá Marienka, keď toto hovorí; žena bez muža je život bez života.“

Marienka usmejúc sa otcovi, odišla do hostovskej izby, aby tam do pohára vložila kytku. Bola dáka roztržitá, bola by rada išla do zahrady, ale matka nedovolila len včas ráno, kým Jedlovský spí. Už ju začala kus netešiť tá jej milá zahrada, ráj jej nevinných detských snov, začala ju netešiť preto, že jej sviazali voľné krýdelká, nesmela hockedy do nej vylietnuť. Ráno vstala ako obyčajne včas, už bola vo dverach zabraná do zahrady, keď postavila sa pred ňu matka.

„Marienka, a ty takto chceš ísť za včas ráno do zahrady, v tomto ľahkom obleku, keď ešte tak chladno a rosno? Dolu všetko, a obleč si vlnené šaty; črievice vyšívané dolu a obuj si vysoké remenie topánky a na rozohriatu hlavu ľahký ručníčok; tej noci som ňa počula trirazy zakašľať.“

„Ale, mamička, ty ma celú rozmazneš s tým zakrúcaním.“

„To nechcem, dieťa moje, ale ty si zdravie nevieš varovať, ten najväčší dar od Pána Boha.“

„Ja nemám už ani vôle chodiť do tej zahrady, keď ani zapievať smelo nemôžem, len ako zlodej obzeráť sa okolo musím; radšej mohol ten váš Horský aj s týmto jeho priateľom tam volakde vo Švajciarsku sedieť.“

„Dieťa moje, nehovor tak nevďačne, či nebolo to mnoho lásky od Horského, že nám za toľké roky dal zahradu k užívaniu a teraz keď vo toľkom putovaní v cudzine žiada si kus pokoja v svojom domove, mi mu máme snáď predpisovať? — Na tebe, Marienka, badám od zavčeraom dáku premenu, či nie si chorá?“

„Oj nie, mamička moja; vidíš, že mi je nič,“ so smiechom hovorí Marienka, ale ten smiech bol pretváraný. „No a teraz idem, mamička, ty si ešte trochu ľahni,“ bozkajúc matku, odbehla.

Marienka prechodila sa lipovým stromoradiť, videla pomedzi stromy, že okno, to známe okno je už otvorené a ešte iba štvrt na päť. „Idem do besiedky, tam nevidí ma nik, tam budem sedieť; jahody hľadať nepôjdem.“ Besiedka bola tak obsnovaná divým hroznom, že neprezrel cez ňu. Marienka skoro bežala, ale nie cestou rovnou, ale bočnou šuchla sa do besiedky. Ale beda! Kto opíše jej laknutie, keď skoro vrazila do cudzieho pána! Strach a prekvapenie odňaly jej slová, nohy primrely na piesočnú pôdu, len rukou pritlačila si trepajúce srdce a zbladla ako stena. Horský (ktorého by sme už darmo menovali čitateľovi Jedlovským) vstal a sotva dotknul sa Marienkiných ramien, tak nežne posadil ju na lavičku so slovami:

„Je vám snáď zle? Čoho ste sa tak hrozne naľakali, slečinka?“

„Ach, Bože!“ vzdychla Marienka a prúd slz vyhrknul z blakotných očí, tvár zakryla oboma rukami a pustila sa do plaču.

Horský nevedel len mlčať a znášať túto trapnú situáciu, najradšej by sa bol hodil k nohám tomuto nevinnému anjelovi. Srdce mu skákalo v prsách radosťou nad víťazstvom, vidíš tvoj rozum, ani sto rozumov nevytisne srdce zo svojho práva. Pán Boh vie, čo by mu ešte bolo to srdce navyčítavalo, ale Marienka vstala a urobila krok k odchodu.

Horský zastal jej cestu, hovoriac:

„Chce sa slečna vzdialiť bez slova? Či urazila vás moja prítomnosť natoľko, že nedržíte ma za hodného ani len meno vaše zvedieť, ačpráve predpokladám, že mám česť so slečnou dcérou pána Dubovského, — či sa nemýlim?“

„Tá som,“ odpovedala lakonicky Marienka.

„Ja som, s dovolením, priateľ Horského, Jedlovský; ostatne ma akiste ráčite znáť z listu pána Horského.“

„Prosím, pane, pusťte ma! Viac sem nikdy neprídem.“

„Nikdy? Prosím vás, slečna, neopakujte to slovo viac. Ale prisahám vám, že sa takto nerozídeme. Či urazil som vás?“

„Nie!“ odpovedala roztržite.

„A čo vás tak zarmútilo?“

„Že urazila som sama svoju česť.“

„A čím, keď sa smiem pýtať?“

„Na čo sa pýtate? ste svedkom všetkého!“

„Nie som svedkom ničoho, — len vášho bezzákladného bólu, a preto nesmieme sa takto rozísť. Ráčte si sadnúť, slečinka, a povedzte mi, čím ste urazily svoju česť?“

„Ja vtrela som sa samotná k vám.“

„Ku mne? To rozhodne upieram. Vy prišli ste do zahrady v tej nádeji, že ja ešte spím, či nie pravda? A tým ste urazily svoju česť, že v nevinnej radosťi prišli ste sa pobaviť medzi sebe rovné kvietky, či len preto nepozrete na mňa, aby ste snáď aj s tým neurazily svoju česť?“ To hovoriac, pristúpil pred Marienku.

„Pozrite, slečna, máte pred sebou starého muža!“

Začervenala sa. Vedela dobre, že bárs by bol aj starý, ale je predsa krásny muž. Dlho čakal, stojac pred ňou, že dačo povie; ono mlčala.

„To slovo odvoláte, však veru, žeby ste sem viac neprišli? Nebojte sa mojej prítomnosti, viac sa nezídeme.“

Ona si vzdychla a teraz po prvýraz uprela tie uslzené oči naňho s otázkou: „Nie?“

On zlakol sa toho slova, nevedel si ho vysvetliť, či bola v ňom vyjadrená radosť a či — žiaľ.

Hronský obdivoval tú anjelskú utrápenú tvár a prišiel pred ňu, hovoriac:

„No dajme si ruky na smierenie, slečna!“

Ona podala mu mechanicky tú útlú rúčku.

„No a nehneváte sa na mňa?“

„Nie!“

„Prečo ste taká lakonická? Či taká budete aj oproti môjmu priateľovi Horskému?“

„Oproti tomu nijaká.“

„Ako to mám rozumieť?“

„Ja sa tomu vôbec ani neukážem!“

„A prečo?“

„Preto, že ženské nenávidí!“

„To je nie pravda! On nenávidel, ale smieril sa už s nimi, ako videl vašu podobizeň.“

„Neverím!“

„No však sa presvedčíte až príde; len ľutujem, že môj priateľ stojí u vás tak zle zapísaný, a — —“

„Ani najmenej zle, to je jeho povaha, za ktorú on nemôže. Otecko ho nevýslovne rád má a mamička tiež.“

„A mamička tiež?“

„No a prečo by ho mamička nemala rada mať? Ona je samá dobrota.“

„Ona je samá dobrota! Hovoril mi to isté aj Hronský.“

„On ju nezná, on sa s mamičkou neshováral.“

„Zná ju, zná ju ako dobrotu bez páru!“

Pozrela naňho ostýchave a spolu i podozrive; len teraz jej napadlo, ako je elegantne oblečený.

„Vy sa veľmi podobáte obrazu Horského, ten obraz tak rada mám!“

„A prečo ho tak rada máte, čo sa vám na ňom líbi?“

„Pre jeho mužský vážny výraz tváre!“ odpovedala nádychom nadšená.

„No bude že sa môj priateľ tešiť, keď sa dozvie, že jeho obraz rada máte.“

„On sa to nikdy nedozvie, lebo —“

„A ak mu to vyhradím ja? Ale viete čo, slečinka, ak mi slúbite, že budete aj moju podobizeň rada mať, nuž vám slúbim hrobové mlčanie.“

„Dobre; tedy dostanem váš obraz?“

„A budete ho rada mať?“

„Ako všetky moje podobizne.“

„Ale nie tak, ako Horského, však veru?“ Pri tom vytiahol tobolku, podávajúc jej: „Nech sa líbi!“

Pozre na obrázok, trhne sebou, bledne a červení sa. „Ale pre Boha, veď je to Horský! Ale veď ste to vy,“ hodiac naň pohľadom; „ale to nemožné!“

Ó, keby ju mohol zavrieť do náručia! Taká bola krásna v svojich rozpakoch.

„Ďakujem, pane Jedlovský — a teraz s Bohom!“

„Moja úcta, slečinka! Však ver’ do vídenia?“

Uklonila sa a zmizla; on neopovážil sa ju odprevadiť, vedel, žeby to odoprela. Ešte dlho zostal sedieť Horský s podoprenou hlavou, dumal a dumal, hovoriac v sebe: „Podivné stvorenie ten človek! Dievča nevie o minulosti matkinej — či by ozaj nezanevrela na muža, ktorý jej matku tak obrazil, aby sa dozvedela; — je to ešte nevinný anjel, ako ju Mišo menuje. Len ako rozmotám, čo

som zamotal — už ma umorí túžba shovárať sa s Palkom; musím sa premôcť a osmeliť sa sblížiť k jeho dobrej žene.“

Prešlo 5 dní, čo Marienka nebola v zahrade; matke to napadlo.

„A čo je tebe, dieťa moje, že od toľkých dní nebola si v zahrade? Neverím, neverím, ty si chorá.“

„Ale, mamička moja, trochu bolieva ma hlava.“

„No a ty sa mi ani nepostažuješ?“

„Vieš, mamička, že telesnej bolesti mnoho snesiem; či si ma neobdivovala pri trhaní zubov?“

„To je pravda, ale bojím sa za teba, potešenie moje, taká si mi celkom iná; dačo skrývaš predou mnou, a práve predou mou nemáš mať tajnosti, či nie som ti najvernejšou na celom svete ja a otecko?“

Marienka nemohla snievať chladnokrevne citlivé slová matkine, vrhla sa jej kolo hrdla a plačúc, vyznala jej sídenie sa v zahrade, aj že jej ten Jedlovský dal fotografiu a hneď ju aj doniesla matke ukázať.

„To že je Jedlovský? Nikdy! Veď to Horský verne a svedomite sobrazený.“

„Ale mamička, pováž jeho navštívenku, a hovorím ti, že je Jedlovský Horskému tak podobný, ako oko oku, no či také podobnosti nenájdu sa v svete?“

Matka nedôverive krútila hlavou. Prišiel aj otec, matka s dcérou všetko do podrobnosti vyrozprávaly otcovi.

„Už len keď sa nehneváte, že som sa sišla s nim! Preto vyhýbam zahrade, bárs mi to aj ťažko padá.“

„No snáď je Jedlovský nie vždy doma, nuž aspoň vtedy choď, ostatne ja ho navštívim, čo budeme tu také parády stvárať.“

„Už len počkaj, otecko, a nechod, veď by to bolo proti etikete, aby si ty prv šiel k nemu; ja viem, že nás on navštívi, vyzerá on veľmi dobrý človek.“

„Hm, ale si si ho poobzerala, ako vidím!“

„Ale veď som ja dosť málo pozrela naň!“

„Tým horšie, a predsa si ho tak dobre videla! Hm, aká klasicá krása, aká majestátna postava, aká elegancia v chôdzi, aká šetrnosť v reči —“

„Ale, otecko, už ti viac nič nepoviem,“ zapchávajúc rukou laskavé ústa otcove, bozkávajúc jeho hlavu, „vidíš, mamička je lepšia, tá ma nevysmeje, ako ty.“

„Hm, kto vie, či už netrápí sa v duchu, čo jej bude treba na výbavu.“

Pri obede hovorila matka Marienke, že Mišo hovoril, že Jedlovský odišiel na tri dni na poľovačku. „Môžeš, Marienka, držať majáles v zahrade.“

„Pôjdeme spolu, Marienka,“ hovorí otec.

„A mamička hádam tiež?“

„Ja nie, dieťa moje, ja mám už inú prácu pred sebou; len s otcom choďte.“

Sotva bolo po obede, už kráčali otec s dcérou do zahrady,

sadli si pod košatú lipu, že trochu pobesediajú v príjemnom chládočku; tu prišla slúžka Dubovských volať pána domov, že ho ľudia hladajú. Marienka zostala zase sama; vstala, prechodila sa všade, všetko obzerala, obdivovala, ako podrástlo všetko od piatich dní; prám složila v známej besiedke na stolík, aj knižočku, do ktorej si tu i tu poznačila svoje prvé pokusy básnické a svoju najväčšiu tajnosť, veď teraz je istá, že sem nikto nepríde. A zase prechodila sa po zahrade; netušila, ako ju sleduje verne dvojce krásnych milujúcich očí. Keď všetko poobzerala, vrátila sa do besiedky, že bude trochu vyšívaf, ale dobre že nevykríkla, keď v jej tajnej knižočke bola vložená kytka kvetov, pri nej v zlatoreze skvostná kvetomluva. Predesená obzerá, hľadá popod lavičky, obchodí besiedku, nikde nič, ani stopy o človeku, a predsa tu musel dakto byť! So strachom otvorila knižočku, obzrela, pri ktorých veršíkoch bola vložená kytôčka. Jaj, ale prešiel ju mráz, keď čítala pod veršíkom čo napísala ona a ktorý znel nasledovne:

„Mamička sa ma zpytuje, Marienočka čo že ti je?

Ku komu ma túžba ženie, je náš podivín na stene!“

Pod týmto veršíkom bolo jej známou mužskou rukou napísané: „Podivín — svojej Marienke.“

Marienka kytôčku s kvetomluvou ukryla do vaku a ostatné schytila ako v zúfalstve, s rozpálenou tvárou bežala domov, nevidela, ako v nemej blaženosti kochalo sa jedno — nazývané kamenné srdce, ktoré plápolalo ohňom prvej a opravdovej lásky.

Príduc domov, šla rovno do svojej izby, nešla ukázať veci, ani rozprávať čo sa jej stalo, ona stydila sa matke vyznať city, ktoré sama neznala, kde sa v nej vzaly. Žalovala sa matke na bolenie hlavy a ľahla si; ale nespala, obrazotvornosť tvorila si čudné obrazy: či snád prišiel podivín? A snád ju videl? Jej ľúbil sa Jedlovský a predsa myslela aj na podivína Horského, ale čože ju je z neho?

Ráno vstala bladá, nechutná, nechcela ani raňajkovať.

„Dohliadni trochu Hanu v kuchyni, dieťa moje, ja mám prácu v sklepe.“

„Dobre, mamička, len si vykonaj, aj pomôžem jej.“

„Nie teraz, keď sa zle cítiš, len aspoň pri nej buď; veď ona to porobí aj sama.“

Marienka sa hneď na rozkaz matkin pobrala do kuchyne. Stará švitorivá Hana hneď obsypala slečinku:

„Aká ste bladá, slečinka moja milá, vari sa budete svadbovať, volačo táral Mišo, — len sa za tohoto cudzieho pána vydajte, že je vraj dáký krásny, hovoril mi Mišo; ale on tára čosi, že on by si prial, keby ste sa len za jeho pána vydala, že keby on len to dožil. Ale som ho vyplatila, mal s čím ísť, nuž sa mi ešte začal posmievať, že vraj uvidíme, komu sa nám k vôli stane.“

„Ale čo to tárate, Hanka? Ani vám, ani Mišovi sa nestane k vôli, lebo ja sa nevydám.“

„I, veď to každá tak hovorí, a len Bože dajže! Ale za toho Horského by som vám ani sama nepriala, to by nezaslúžil.“

„Nuž a prečo nie?“ zvedavo pýtala sa jej Marienka.

„Hej, dač by vám povedala, ale sa bojím milostpanej.“

„Nuž a čo, Hanka?“

A tu žvatlavá Hana vyklebetila Marienke matkinu udalosť s Horským od a až do z. Marienka netrpezlivo čakala matku, prídúc táto zo sklepu, sotva že sa poskladala, hneď ju prosila Marienka, či by nemohla ísť do oteckovej izby.

„A načo, dieťa moje?“

„Mám vám oboch voľačo zvláštneho sdeliť.“

„Je obed v poriadku?“

„O to sa nestaraj, mamička; všetko je hotové, len poď,“ a dievča tiahlo matku za sebou.

„Počuj, duša, Marienka nám ide dač zvláštneho sdeliť, pozri na jej vážnu tvár.“

„Kto že vie, či ju už ten Jedlovský aj nevypýtal,“ žartuje otec, „no len von s ním!“

„Nie mi je do žartu, otecko. Mamička moja dobrá, či ti nezapríčiním boľnú rozpomienku, keď ti pripomeniem Horského a čo sa ti udalo s ním v dávnych časoch?“

Rodičia pozreli zadívene jeden na druhého.

„Viem všetko,“ pokračovala Marienka, „len to ťa prosím, mamička, povedz mi, je to všetko pravda, čo mi Hana hovorila?“

„A keď by to bola pravda, tak čo potom?“ zpytuje sa matka prísny tónom.

„Nuž to, mamička, že toho vášho Horského nikdy videť, ani poznať nechcem! Nikdy neodpustím mužovi tú urážku, ktorú zapríčinil mojej milovanej matke!“

„Dieťa moje,“ laskave chlácholí matka rozhorlenú dcéru; „jemu nemáš čo vytykať, on nebol vinný len natoľko, že svoju nenávisť k ženským vylieval na mňa, my neboli sme jeden pre druhého; on je mladší a k tomu ma neľúbil; či nie som šťastná s tvojím otcom?“

„On ťa vydal za teré ľudským posmeškom a úsudkom, to nemal spraviť.“

„Mnohé by sa v svete nemalo stať a stane sa, ale musíme si jeden druhému odpustiť; všetci sme chybní.“

„Ja mu predsa neodpustím! Ako rada mala som tento obraz,“ zastala si pred podobizňou Horského, „vy ste iba dobre o ňom hovorili, až na jeho podivinstvo, ktoré sa mi ľúbilo, ale teraz von s ním, vložím tento na miesto neho.“

Otec sa rozosmial na rozhnevanej dcére, hovoriac:

„No pozri, duša, či to nie druhý Horský?“

„A teraz vám vyznám, čo dostala som od Jedlovského, a tu čítajte listy, čo mi písal; ale, otecko, nehľad na mňa.“

„Ale, dieťa božie, veď je toto Horského ruka, ten musí tu byť!“

„On príde k nám istotne, otecko, a presvedčíš sa, že je to všetko len podobnosť.“

„Nuž a tento veršík, Marienka? Či je to skutočne pravda?“

Marienka začervenajúc sa, so sklopenými očami odpovedala: „Áno, pravda, otec môj drahý! Ja som tento obrázok nevýslovne rada mala; poznajúc ho z jeho listov, čo tebe písal, zahúbila som si ho tým viac. Vidíte, drahí rodičia, ako ma prosí o lásku a ruku Jedlovský, ja som mu ale ani slovíčka nenapísala; ja nemohla som sa viazať žiadnemu mužovi, kým nepríde Horský domov, bárs vám vyznám, že sa mi tento Jedlovský líbi. A teraz, ako zvedela som nevýslovnú urážku, ktorú previedol Horský oproti mojej drahej mamičke, objavil sa mi Jedlovský v celej svojej mužskej kráse a šlachetnosti; až ho poznáte a bude to vaša vôľa, ja mu neodopriem ruku.“

„Len nie sa náhlit, dieťa moje!“ razom hovorili rodičia. .

„Zajtrá včas ráno pojdem sa odobrať od môjho raja, kde prežila som časy blaženosti v kruhu kvetov, vtáčkov, motýlov a rybičiek, a nikdy viac do zahrady nevskočím!“ skoro plačlivo hovorila Marienka.

„Ale, dieťa moje, načo sa tak rozčulovať?“ povie vážne otec; „ty by si nevedela odpustiť a matka tvoja, óh, keby si vedela, koľko odpustila tvoja matka! Len tak rob, tak sa drž vo všetkom, ako tvoja matka a s istotou založíš stále blaho v manželstve. My mužskí máme často svoje vrtochy, a vy ženské ste na to, aby ste tieto miernily laskavosťou a dobrotou, ale nie: „nezabudnem, neodpustím!“

„Otecko, ja všetko odpustím, všetko prehľadím svojmu mužovi, len Horskému nie!“

„Zase len ten Horský!“ preriekla mrzuto matka; „dajte tomu už nateraz pokoj!“

Marienka odišla do svojej izby, tam vzala z pohára kytku, ktorú jej dal Jedlovský, potom roztvorila kvetomluvu a vykladala si z nej, čo každý kvietok značí:

Balzamína: „Obdivujem krásu tvoju!“

Hyacinta: „Milujem ňu.“

Ruža snáhová: „Prečo sa tak chladne chováš ku mne?“

Konvalinka: „Láska povstala v srdci mojom hneď vtedy, ako som ňu prvý raz uvidel.“

Brečtan: „Žiadna pozemská moc nás nerozlúči!“

Olšový list: „Kedy moje prosby vypočuješ?“

Dlho prehŕňala sa ešte v kvetomluve, a opäť prečitovala si jeho tri listy. Tak pekne písal aj Horský, — Bože tie jeho listy otcovi, tá láska k národu, keď mu otecko vytykal chladnosť! Ale načo už rozmýšľať. Hoj, pyšný pán Horský na svoje bohatstvo, len si ho maj, keď prídeš, možno že budem už zasnúbená!“

Rodičia zas viedli dôverný rozhovor o svojej dcére.

„Nemala som predsa dovoliť Marienke sblížiť sa s tým Jedlovským.“

„Nuž ktože za to môže, že sa náhodou sišli!“ povie on. „Ostatne nech ňu to netrápi; o tom som presvedčený, žeby Gustáv neposlal do svojho domu nečestného človeka. Koho on uzná za hodného svojho priateľstva, ten je aj jeho hoden! Ohľadom našej Marienky

sa netráp, ešte nič nie je prenáhlené. Hanu ale poriadne vyplat za jej bezuzdný jazyk. Mrzí ma, lebo Marienka bude sa hnevivo chovať ku Gustávovi, a to bude mi nemilé.“

„Ó, netráp sa, otecko, všetko bude dobre; nebudeš sa hanbiť za svoju dcéru — veď by to bola len moja hanba!“

„Veď tak, dieťa moje!“ hovoril otec.

* * *

Včas ráno Marienka obliekla sa tak, akoby išla niekam na návštevu. V kročiach do zahrady išla rovno do besiedky. Tam zložiac klobúk podoprela hlavu o lakte a zamyslela sa, nepozorujúc ani blížiac sa kroky, iba keď už stál pred ňou Horský s kytkou v ruke; pokloniac sa jej zdvorile podal jej kytku z nezabúdok, hovoriac:

„Teší ma nevýslovne, že vás tu nachádzam, lebo nemal som už nádeju, že prídete do zahrady. Ráďte prijať na dôkaz mojej radosti túto kytku, ktorá aj tak bola pre vás určená.“

Dievča prijalo kytku a lakonicky sa poďakovalo.

„Smel by som prosiť onen ružový púčok, ktorý sa pýši vo vašich vlasoch? Je on vašim symbolom a mne bude talismanom.“

Ona vytiahla žiadaný púčok a podala mu ho mechanicky: „Nech sa líbi!“

„Prečo je slečna takou chladnou?“

Ona uhla plecami a sklopila oči.

„Ste zlej vôle, slečna Marienka; smel by som sa pýtať na príčinu?“

„Bár by vám ju nevedela podať! Prišla som sa vám vyžalovať.“

„Vďaka vám za dôveru, ktorou ma oblažíte! Aspoň budem môcť s vami sdielať váš žiaľ!“

Marienka vyrozprávala mu všetko, čo počula od starej Hany. Horský vypočul ju bez všetkej poznámky. Dievča už prestalo hovoriť a on ešte vždy mlčal, hľadiac do zeme.

„Čo poviete na to, pane Jedlovský?“

„Obdivujem vás, slečna, ako môžete byť takou ukrutnou.“

„Menujete to ukrutnosťou, že som spravdivá? Keby ste znali moju dobrú matku, viem, žeby ste ma nenazvali ukrutnou.“

„Mala by ste si príklad vziať z jej dobroty a odpustiť, ako ona odpustila.“

„Ja budem mu vyhýbať, keď príde domov; už aj jeho obraz zamenila som druhým.“

„Smel by som znáť, ktorým?“

„Vaším!“

„Skutočne?“ Horský usmial sa bóľne. „Slečna, a kedy dostanem odpoveď na moje listy?“

„Mojí rodičia vám dajú odpoveď.“

„Ej, veď áno, aj k tým sa strojím, a síce dnes večer, ale musím mať prv vašu odpoveď.“

„A čo vám mám povedať?“

„Nuž či nerozumiете mojím otázkam ohľadom listov?“

Ona sklopila oči, neodpovedala.

Sadol si bližšie k nej a vnoril svoje zraky do jej krásnych očí.

„Či nemôžete ma ľuúbiť, mňa, starého podivína? Nože, slečna, prizrite že sa mi dobre!“

„Vy nie ste podivín; podivínom je Horský.“

„Ale čo nás tam po Horskom, nespomínajme ho, ale prosím o odpoveď na otázku, či nechcete ma ľuúbiť? Verte mi, že ani vaši rodičia šlachetnejšie nesmýšľajú s vami, nežli ja. Prečo sa ma tak bojíte?“

„Ja sa vás nebojím.“

„Ale ľuúbiť ma predsa nechcete.“

Dievča zakrylo si tvár oboma rukama a pološeptom odpovedalo:

„Chcem vás ľuúbiť. Ale teraz choďte preč ztadeto, lebo neodtrhnem ruky z tváre, kým tu budete.“

Horský vstal a nežno odtiahol jej ruky zo zarumenej tváre.

„Večer istotne prídem k pánom rodičom pre jích potvrdenie.

• Avšak prečo chcete už preč ísť? Nechodte, slečna Marienka, tak blažene tu v tejto besiedke — a s vami!“

„Ja prišla som sa vlastne rozlučiť so zahradou.“

„Rozlučiť? Do skorého videnia, však ver?“

Marienka tázavo pozrela naň a poberala sa z besiedky.

„Smiem vás odprevadiť?“

Švolila. On podal jej rameno a oba kráčali ruka v ruke zeleným stromoradím. Zrazu Marienka zastala, v očiach zaleskly sa jej slzy a ona vzdychla: „S Bohom, zahrada! S Bohom, rozkošný raj!“

„Marienka moja, načo to?“

Rozplakala sa ako dieťa.

„Tedy s Bohom, slečna, do videnia večer! Nemôžem dívať sa na vaše slzy — do videnia!“ a chytro sa vzdialil.

Ona ešte dlho dívala sa na tú milú zahradu, nevediac sa dosť nakochať pohľadom na ňu, nemohúc sa odtrhnúť, odlúčiť od nej.

Prídúc domov, Marienka našla rodičov pri raňajkách.

„Ej, ej, Marienka moja, to bolo kus prídlho!“ hovorila kárave matka.

„Veď bolo luúčenie, mamička!“

„Preto máš vyplakané oči?“ žartoval otec.

Vzdychnúc si Marienka sadla k stolu, ale nič jej nechutilo. Mišo doniesol zapečatený listok a oddal ho Dubovskému. Tento prečítajúc listok, dal naň ihneď odpoveď. Keď Mišo vzdialil sa, prečítal jím, čo píše Jedlovský.

„Ale, Málika, pozri, či by si neprisahala, že to ruka Horského?“

„To je pravda! No, už som vskutku zvedavá vidieť ho. Škoda, že príde na návštevu až len večer!“ hovorila pani Dubovská.

„Dobre ten má, nevyzerá z neho veľkomestský švihák!“ slovil otec. —

Chystalo sa všeličo k večeri, hostovská izba sa oprášovala, aby k prijatiu hosťa bolo všetko v poriadku. Marienka chodila ako na trní, a sotva že sa zmrklo, sadla k pianu a hrala samotná v izbe.

Rodičia sedeli v prednej chyži. Pri zvukoch píana ani nepočuli klopať na dvere, iba keď sa tieto roztvorily a v nich objavila sa pekná, elegantná postava nie viac mladého, avšak predsa kvetúceho muža.

Dubovský bol by vykrikol z celého hrdla, keby mu prichodzil hosť nebol prv položil ruku na ústa, hovoriac:

„Ticho, ticho, drahý priateľu! práve prajuň okamih, že vás nachodím bez prítomnosti vašej anjelskej dcéry!“

„Gusto môj! môj drahý Gusto! či ti možno toto odpustiť? Ty hriešnik! za dva týdne sa tu ukrýva a — —“

„Daj mi aspoň zložiť úctu milostpanej.“

Táto laskave podala mu ruku so slovami:

„Vítajte nám, drahý priateľu!“

„Milostpani! vaša dobrota ma zahanbuje. Ach, prečo nevlejete z nej aj vašej krásnej dcére, tomu ukrutnému anjelovi?“

Marienka hrala celou chufou; nevedela, čo sa robí v prednej izbe. Tito sa nevedeli dosť navypytovať jeden druhého o všeličom. Horský vyslovil svoju obavu ohľadom Marienky, keď sa táto dozvie o pravdivosti osoby, na ktorú tak zanevrela.“

Dubovský usmievajúc sa riekol:

„Veď by si aj zaslúžil, aby sme našu dcéru nie nahovárali, aby išla za teba, ale odhovárali!“

„Ale, Palko, načo to taká reč? Nebojte sa, pane Horský; sluhujem vám, že budem stáť po vašej strane.“

Horský bozkal jej ruku, na ktorú kvapla slza vďačnosti a spolu ľútosti nad krivdami, ktorých dopustil sa oproti peknému pohľaviu. On olutoval svoje doterajšie chovanie sa.

„No, netráp sa, Gusto môj! Toho diabla tamto ľahko prevedieme. Gustík, ale ťa len našla tá láska, čo si ako utekal pred ňou.“

„Nepripomínaj mi, Palko môj, tie bláznovstvá, lebo hanbím sa za ne. Len to nehanbím sa vyznať, že: „láska všetko zmôže.“

S tým vošli všetci traja do chyže, kde Marienka hrala. Táto sa obzrela a ako zazrela Horského, skočila od píana, zarumeniac sa. Bola veľmi krásna; bladožltá ruža vo vlasoch a modné šaty jej veľmi pristaly.

Dubovský, vidiac rozpaky oboch, prehovoril žartovne:

„No, pozri, duša, tu vidíš starých známych, ktorým by sme mali asnaď pošeptnúť, čo si majú povedať?“

„Vítam vás, pane Jedlovský!“

„Moja úcta, slečna!“

„No, bola to za ťažkosť, vysloviť takú filosofiu!“ prekárал jich Dubovský.

„Ale, otecko, ty len vždy žartuješ! Pováž, že dnes máme hosta — —“

„No, no, veď mne to tento hosť odpustí. A teraz pristúpme k veci. Známo ti, Marienka moja, prečo prišiel pán Jedlovský?“

„Áno,“ odpovedala táto so sklopeným zrakom.

„Nuž, čože mu my máme s tvojou matkou povedať?“

„Čo je vaša vôľa, drahí rodičia, ja sa s tým uspokojím!“

„To aj predpokladám o tebe, dieťa moje, že ako si bývala poslušnou doteraz, budeš tou samou aj odteraz. Nuž naša vôľa je tá, menovite moja absolútna vôľa, aby si dočkala Gustáva Horského, kým on príde domov, lebo ak ťa ten bude chcieť, nuž ja ťa inšiemu nedám a — —“

„Prestaň, otecko, prestaň! Ja ti budem dnes po prvý raz neposlušnou. Prosím ťa, mamička, zaujmi sa za mňa! Dajte ma len tuto pánu Jedlovskému, ja len jeho ľubím! Nechcem vašeho Horského, a čoby som sa naň aj nehnevla!“ plačúc hovorila Marienka.

„Teda ty ľúbiš tohoto pána? A či si istá, že on aj teba ľúbi? Veď my neznáme: kto je, čo je!“

„Prosím vás, pane Jedlovský, presvedčte mojich rodičov, že šlachetne smýšľate so mnou!“

„To je ťažko, slečna, a to hneď teraz; tu musí byť dôvera, ktorú ja od vašich ctených rodičov vynútiť nemôžem, tým viac, keď oni majú vôľu osud váš zložiť do rúk Horského.“

„Ale, otecko, veď ty nevieš, či mňa ten tvoj Horský bude chcieť, — ten podivín, čo ženské z celej duše nenávidí.“

„No, ja nedopustím, aby si išla za tohoto pána!“

„Otecko, prosím ťa, nemuč ma! A ty, dobrá mamička, nemáš slova za mňa?“ Úbohé dievča ani samo nevedelo, aké hlboké korene pustila jej láska k tomuto mužovi práve v tom okamihu, kde ju, aspoň zdanlivo, oddať chceli tomu, ktorého ona nenávidela.

„A či nikdy nebudeš lutovať tento krok?“ hovoril otec.

„Nikdy, otecko, nikdy!“

„A nebudeš nikdy výčitky robiť ani mne, ani matke?“

„Nikdy, drahí rodičia, nikdy, to vám svätosväte sľubujem!“

„Dobre tedy,“ a s tým vzal Marienku za ruku hovoriac: „Ty, mamička, vezmi za ruku tohoto pána.“ Teraz rodičia vložili ruku Marienkinu do ruky Horského a odrazu preriekli:

„Boh vám žehnaj, naše drahé deti; buďte šťastné! Ty, Marienka, ľúb verne tuto pána Gustáva Horského, ktorého si si sama vyvolila.“

Marienka zbladla.

„Toto je Horský?!“ viac nemohla povedať.

Horský bol akoby na žeravom uhlí; očakával, že keď Marienka dozvie sa pravdu, odvráti sa od neho. Stalo sa naopak. Táto hodila sa so slzami radosti matke okolo hrdla, hovoriac so Shakespearem:

„Mamička, mamička, ach, tak ja predsa musím najväčšmi ľúbiť svojho najväčšieho nepriateľa.“

„Dcéra hodná vás, milostpani!“ riekol Horský a objal uplakanú Marienku, vtisnúc prvý bozk na jej ružové perny.

O päť týždňov prechodil sa šťastný párik v Horského zahrade. Šťastní rodičia a šťastné deti, oni žijú národu a vlasti, neunavne účinkujúc kde len možno. Tak to býva pri deťoch, ktorým matka v útlom veku vštepi lásku k národu a človečenstvu.